

„Kraljevstvo nebesko“ (2005.)

Kraljevstvo nebesko, film snimljen 2005. godine u režiji Ridleyja Scotta, donosi nam uvid u europski i arapski svijet kasnog 12. stoljeća. Za Europu je to doba bilo obilježeno siromaštvom i lokalnim ratovima pa su mnogi pojedinci odlučili potražiti bolju budućnost odlaskom u Svetu zemlju. Naime, Jeruzalem je u tom trenutku (1184. godina) bio već 85 godina pod vlašću kršćana, a Europom se i dalje širio glas da je to zemlja spasenja i oprosta. Početak filma daje gledatelju odličan prikaz onodobne osiromašene, gladne i ratovima izmučene Europe. Tako se djelomično objašnjava motivacija odlaska u Svetu zemlju. S druge strane, kroz priču koja prati protagonista filma, francuskog kovača Baliana (Orlando Bloom), gledatelj se upoznaje s čitavom ideologijom, odnosno propagandom kršćanske Crkve koja je ljude navodila na odlazak u Svetu zemlju. Balianu je umrlo dijete, a žena mu je počinila samoubojstvo. Ipak, prijelomni trenutak u njegovu životu bilo je ubojstvo svećenika koji ga je provocirao govoreći kako mu je žena u paklu i da ga selo ne želi. Svjestan da će biti tražen zbog ubojstva, Balian se pridružio svom ocu Godfreyju, grofu od Ibelina (Liam Neeson), na putu prema Svetoj zemlji. Ono što ga je uistinu nagnalo na taj put bila je predodžba o Jeruzalemu kao središtu svijeta za traženje oprosta, kao mjestu gdje će se iskupiti za svoje grijeha i grijeha svoje žene. Jeruzalem je za Europljane doista bio „Novi svijet“, svijet u koji su neki odlazili zbog potrage za zemljom i bogatstvom, a drugi zbog oprosta grijeha i spasenja. Bio je to svijet koji je pružao priliku za bolju budućnost, a to pokazuje i sljedeći citat iz filma: „Onaj tko u Francuskoj nije imao dom, u Svetoj je zemlji gospodar grada, a onaj tko je bio gospodar grada, prosi na cesti. Ondje, na kraju svijeta, nisi ono što si po rođenju, već ono što imaš snage postati“.

Događaji koje je film obradio svojevrsan su uvod u Treći križarski pohod i s povijesnog gledišta nisu posve točno prikazani. Neki od stvarnih povijesnih likova u filmu potpuno su iskrivljeni, kao i njihovi međusobni odnosi. Na primjer, ljubavnu priču između Sibile (Eva Green), sestre jeruzalemskog kralja Balduina IV. (Edward Norton), i Baliana Ibelinskog ne potvrđuje niti jedan povijesni izvor. Sličnih primjera ima više, ali ono što je u filmu prilično dobro prikazano podjele su između vladajuće jeruzalemske elite. Nakon što se saznalo da mladi kralj Balduin boluje od gube te su podjele postale još izraženije, a u periodu koji obrađuje ovaj film došle su do usijanjanja.

Tijekom Balianovog putovanja prema Jeruzalemu gledatelj se upoznaje s načinom funkcioniranja tamošnjeg svijeta. S jedne su strane ljudi koje vodi želja za ostvarenjem vlastitih interesa, a s druge su oni odani kralju koji žele spriječiti novi rat s muslimanima. Došavši u Jeruzalem, Balian nasljeđuje oca te postaje kraljeva osoba od povjerenja čija je zadaća postala štititi hodočasničke putove i nemoćne. Glavni mu je neprijatelj Guy od Lusignana (Marton Csokas), templar i Sibilin muž, koji pretendira na prijestolje. U njegovoj želji da što prije izazove rat saveznik mu je Reynald od Chatillona (Brendan Gleeson), koji s templarima napada muslimanske karavane i time krši kraljev zavjet mira. Podjele unutar jeruzalemske elite prikazane su u filmu crno-bijelom karakterizacijom te odviše pojednostavljeno, ali i takav prikaz daje naslutiti svu kompleksnost odnosa

među raznim jeruzalemskim frakcijama. Primjer za to je Tiberije, također kraljev pouzdanik, koji izjavljuje: „Radije živim s drugima, nego da ih ubijam“, te nastavlja: „Ne smijemo zaratiti sa Saladinom. Ne želimo rat i možda bismo izgubili“. Okupljena masa tu je izjavu okarakterizirala kao bogohuljenje, što potvrđuje i jedan od templara: „Kristova vojska sa svetim križem ne može biti poražena. Mora biti rata, to je volja Božja“. Nakon Balduinove smrti, Sibila je za kralja odabrala svog muža Guyja od Lusignana, jer je prethodno Balian odbio molbu kralja da se oženi njome. Iako se u stvarnosti to nije dogodilo, ta nam filmska scena prikazuje Baliana kao moralnog viteza koji ne želi prodati svoju dušu i postati poput Guyja. Reynaldu od Chatillona takav je razvoj događaja bio dovoljan poticaj da napokon izazove rat. Ubivši Saladinovu sestru, pokrenuo je razvoj događaja koji je u konačnici doveo do pada Jeruzalema u muslimanske ruke. Guy, kao zapovjednik vojske, odlučio se obračunati sa Saladinom izvan gradskih zidina te je poveo velik dio vojske u smjeru Galilejskog jezera. Bitka kod Hattina u filmu uopće nije prikazana, ali gledatelj saznaje njezin ishod po sceni gomile mrtvih križara i Saladinovog obračunavanja s Reynaldom. Ostavši u Jeruzalemu, Balian se pokazao kao dobar strateg i organizator obrane, ali Saladinova je vojska nakon tri dana opsade ipak uspjela ući u grad. Još jedna pozitivna strana filma je ta što nije eurocentričan. Naime, film ne prikazuje samo križarsku perspektivu, već i arapsku. Osim toga, Saladin je u više navrata prikazan u veoma pozitivnom svjetlu; kao velik vođa kojem je glavni cilj bio povratak Jeruzalema u

muslimanske ruke, ali ne i uzaludno prolijevanje krvi. Poanta ovog filmskog ostvarenja sadržana je u Balianovim riječima kojima motivira okupljeno mnoštvo pred borbu: „Što je Jeruzalem? Vaša svetišta leže povrh židovskog hrama kojeg su srušili Rimljani. Muslimanska svetišta leže povrh vaših. Koje je najsvetije? Zid plača? Džamija? Grob Isusov? Komu pripada grad? Ne pripada nikomu. I pripada svima.“

Zašto baš naziv „Kraljevstvo nebesko“ („Kingdom of Heaven“)? Kraljevstvo nebesko, odnosno kraljevstvo Božje, za kršćane predstavlja novi Božji svijet koji se temelji na dobroti i pravednosti. To je svijet koji poštuje Božje vrijednosti poput mira, ljubavi i istine. U određenom smislu film propituje Jeruzalem kao „kraljevstvo nebesko“. Je li zaista moguće da je grad, zbog kojeg se protilo toliko krvi, novi Božji svijet? Mnogi koji su mislili da se bore za Boga postupno su shvatili da se ne bore za njega, već samo za zemlju i bogatstvo. „Koliko Jeruzalem vrijedi?“ pitanje je koje je Balian u posljednjim scenama uputio Saladinu. Njegov prvotni odgovor bio je: „Ništa“, ali najednom se okrenuo i rekao: „Sve“. Uistinu, jeruzalemsko kamenje samo po sebi ne vrijedi ništa, ali značenje koje su mu pridale religije učinilo ga je mjestom sukoba i gradom što su ga svi htjeli imati. Ako uzmemo u obzir da je to grad koji je sastavni dio identiteta pripadnicima judaizma, islama i kršćanstva, nimalo ne čudi da mnogima Jeruzalem i dalje vrijedi „sve“.